

	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ Кафедра економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи	
---	--	---

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від 27 серпня 2025 р.

Назва курсу	Економіка підприємства
Викладач	Ірина ЖУРИЛЮ, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки, підприємництва та готельно-ресторанної справи
Контактний телефон викладача	+38(050)457-54-38
E-mail:	zhuriloiv@gmail.com
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Обсяг та ознаки дисципліни	Нормативна дисципліна. Змістовних модулів – 2. Форма контролю: екзамен Загальна кількість кредитів – 4, годин – 120, у т.ч. лекції – 32 годин, практичні заняття – 16 годин, самостійна робота – 72 годин. Формат: очний (Offline / Face to face) / дистанційний (Online) Мова викладання: українська
Консультації	Консультації проводяться відповідно до Графіку, розміщеному в інформаційному ресурсі moodle.kntu.kr.ua; у режимі відео конференцій Zoom, через електронну пошту, Viber, Messenger, Telegram, Instagram, WhatsApp за домовленістю
Пререквізити	Особливі вимоги відсутні, разом із тим ефективність вивчення і засвоєння дисципліни підвищиться, якщо здобувач попередньо опанував дисципліну «Економічна теорія», а також дисципліни математичного та інформаційного циклів.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Економіка підприємства» є опанування здобувачами основних розділів прикладної економіки, ознайомлення з методами організації ефективного господарювання на рівні основної ланки суспільного виробництва – підприємства, формування теоретичних знань щодо форм функціонування підприємств у сучасних бізнес-умовах, набуття необхідної сукупності теоретичних та практичних знань з управління виробництвом на сучасному етапі розвитку ринкової економіки, вироблення практичних навичок із забезпечення розвитку підприємницьких структур на засадах інноваційних моделей господарювання, а також здійснення комплексних економічних розрахунків для ефективної господарської діяльності на рівні підприємств. Дисципліна орієнтує на формування сучасних моделей розвитку підприємств та визначення напрямків удосконалення бізнес-процесів.

Завдання для здобувача – у межах часу, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, керуючись отриманою від лектора і асистента навчальною інформацією

(наданою відповідно до робочої програми і даного силабусу), засвоїти теоретичний матеріал курсу, навчитись аналізувати і розв'язувати теоретичні і практичні завдання щодо забезпечення ефективної функціонування підприємства, вирішувати прикладні питання економіки, організації та управління виробництвом, знаходити резерви підвищення його ефективності.

Вивчивши курс «Економіка підприємства» здобувач повинен знати принципи та шляхи забезпечення конкурентоспроможної, високопродуктивної і високоприбуткової діяльності підприємств усіх форм власності в умовах сучасного ринкового господарства, а також уміти застосовувати необхідні для цього методи і стимули, способи аналітичних розрахунків та економічних обґрунтувань.

2. Результати навчання (компетентності)

Відповідно до вимог освітньої програми «Економіка підприємства» спеціальності 051 – «Економіка» у результаті вивчення дисципліни «Економіка підприємства» здобувач повинен виробити ключові компетентності, зокрема:

1. Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та проблеми у сферах підприємницької та торговельної діяльності, зокрема з управління комерційною діяльністю у сфері виробництва, послуг та торгівлі, або в процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів організації і функціонування підприємницьких, торговельних структур і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

2. Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК2. Здатність застосовувати отримані знання в практичних ситуаціях.
- ЗК3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК7. Здатність працювати в команді.
- ЗК8. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.
- ЗК10. Здатність діяти відповідально та свідомо.

2. Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- СК1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- СК2. Здатність обирати та використовувати відповідні методи, інструментарій для обґрунтування рішень щодо створення, функціонування підприємницьких, торговельних і біржових структур.
- СК3. Здатність здійснювати діяльність у взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
- СК4. Здатність застосовувати інноваційні підходи в діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.
- СК5. Здатність визначати та оцінювати характеристики товарів і послуг в підприємницькій, торговельній, біржовій діяльності.
- СК6. Здатність здійснювати діяльність з дотриманням вимог нормативно-правових документів у сфері підприємницької, торговельної та біржової діяльності.
- СК7. Здатність визначати і виконувати професійні завдання з організації діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур.

3. Програми результати навчання (ПРН):

- ПРН1. Використовувати базові знання з підприємництва і торгівлі діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.
- ПРН2. Застосовувати набуті знання для виявлення, постановки та вирішення завдань за різних практичних ситуацій в підприємницькій та торговельній діяльності.
- ПРН3. Мати навички письмової та усної професійної комунікації державною й іноземною мовами.

- ПРН5. Організовувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва та торгівлі.
- ПРН6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.
- ПРН7. Демонструвати підприємливість в різних напрямках професійної діяльності та брати відповідальність за результати.
- ПРН11. Демонструвати базові й структуровані знання у сфері підприємництва та торгівлі для подальшого використання на практиці.
- ПРН12. Володіти методами та інструментарієм для обґрунтування управлінських рішень щодо створення й функціонування підприємницьких і торговельних структур.
- ПРН15. Оцінювати характеристики товарів і послуг у підприємницькій та торговельній діяльності за допомогою сучасних методів.
- ПРН16. Знати нормативно-правове забезпечення діяльності підприємницьких, торговельних структур і застосовувати його на практиці.

3. Політика курсу та академічна доброчесність

При організації освітнього процесу в ЦНТУ здобувачі вищої освіти, викладачі та адміністрація діють відповідно до таких нормативних документів, як: Положення про організацію освітнього процесу; Положення про організацію вивчення вибіркового навчальних дисциплін та формування індивідуального навчального плану ЗВО; Кодексу академічної доброчесності ЦНТУ.

Очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлювати наслідки її порушення.

4. Програма навчальної дисципліни

Назва та зміст теми	Кількість годин	Завдання
Модуль 1. Підприємство як суб'єкт господарювання, його виробнича програма та ресурсне забезпечення		
Тема 1. Предмет та методологія курсу «Економіка підприємства» Походження терміну «економіка» та його значення. Об'єкт і предмет економіки підприємства як наукової дисципліни. «Економіка підприємства» як складова частина комплексу економічних і математичних наукових дисциплін. Методологія вивчення курсу та її основи.	СР - 1	Опрацювати теоретичний матеріал
Тема 2. Підприємство, як суб'єкт господарювання Підприємство як відкрита економічна система. Ринкова модель підприємства. Поняття підприємства. Місія і цілі його діяльності. Головні напрями діяльності підприємства. Правові документи, що регулюють окремі напрями діяльності підприємства. Господарський Кодекс України, перелік регламентованих ним питань. Статут підприємства. Генеральна тарифна угода. Колективний договір. Класифікація підприємств та її практичне значення. Виокремлення підприємств за окремими ознаками: мета і характер діяльності; форма власності майна; належність капіталу; правовий	Л - 2, СЗ - 2 СР - 6	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань 3. Підготувати доповідь-презентацію або есе за індивідуальним завданням.

статус і форма господарювання; галузево-функціональний вид діяльності; технологічна (територіальна) цілісність і ступінь підпорядкування; розміри за чисельністю працівників. Загальна та виробнича структура підприємства. Види виробничої структури за різними ознаками. Чинники її формування. Сучасні форми добровільного та інституційного об'єднання підприємств. Мета їх створення, особливості та ефективність діяльності.		
Тема 3. Виробнича програма підприємства (ВП) Продукція як основний результат діяльності підприємства. Класифікація продукції: за економічним призначенням та роллю у процесі суспільного виробництва; за ступенем готовності до процесу споживання. Сутність виробничої програми. Її значення як провідного розділу плану підприємства. Умови та завдання оптимізації виробничої програми. Етапи її розробки. Номенклатура та асортимент продукції (послуг). Показники обсягу продукції (послуг): натуральні, трудові, вартісні. Товарна, валова, реалізована, чиста продукція, незавершене виробництво. Їх сутність, значення та сфера застосування.	Л – 2 ПЗ – 2 СР - 4	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань.
Тема 4. Основні фонди (ОФ) підприємства. Матеріальні активи як сукупність виробничих засобів та іншого майна підприємства. Склад і взаємозв'язок засобів виробництва і виробничих фондів. Виробничі фонди як вартісна категорія. Поділ виробничих фондів на основні та оборотні. Відмінні ознаки і сутнісна характеристика основних та оборотних фондів. Класифікація ОФ за характером участі у процесі розширеного відтворення. Класифікація ОФ за специфікою виробничого призначення. Поділ ОФ за роллю у процесі виробництва. Структура ОФ, чинники і тенденції її динаміки на підприємстві. Види оцінки ОФ, сфера їх використання. Первісна і відновлена, повна та залишкова вартість ОФ. Ліквідаційна вартість ОФ. Характеристика процесу відтворення ОФ. Фізичне (матеріальне) та економічне спрацювання ОФ. Види фізичного спрацювання та техніко-економічного старіння засобів праці. Форми їх усунення. Амортизація ОФ. Норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення (реновацію) ОФ. Методи прямолінійної та прискореної амортизації засобів праці. Економічне і соціальне значення підвищення ефективності відтворення та використання ОФ підприємства. Системи показників ефективності	Л - 3 ПЗ - 2 СР - 6	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач. 4. Розв'язання практичної задачі за індивідуальним варіантом.

відтворення засобів праці; рівня використання окремих видів і всієї сукупності ОФ. Напрями інтенсифікації відтворення та шляхи кращого використання ОФ підприємства.		
Тема 5. Оборотні засоби та оборотні кошти підприємства Елементний склад оборотних засобів, характеристика виробничих запасів, незавершеного виробництва, витрат майбутніх періодів. Виробничо-технологічна (стадійна) структура оборотних засобів. Показники та шляхи кращого використання матеріальних ресурсів. Сучасна політика ресурсозбереження та ефективність її здійснення. Фонди обігу. Сутнісна характеристика оборотних коштів. Обслуговування оборотними коштами сфер виробництва та обігу. Період обороту оборотних коштів. Їх класифікація за джерелами формування. Нормовані та ненормовані оборотні кошти. Методи розрахунку нормативів оборотних коштів. Обчислення нормативів оборотних коштів у виробничих запасах, незавершеному виробництві, витратах майбутніх періодів, залишках готової продукції. Визначення загального нормативу оборотних коштів для підприємства. Основні показники рівня ефективності використання оборотних коштів. Шляхи її підвищення. Проблеми нестачі оборотних коштів і поповнення їх обсягів до нормативного рівня за умов кризової економічної ситуації на підприємстві.	Л - 2 ПЗ - 2 СР - 6	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач. 4. Розв'язання практичної задачі за індивідуальним варіантом.
Тема 6. Нематеріальні ресурси та активи Поняття і види нематеріальних ресурсів підприємства, їх вплив на конкурентоспроможність продукції на ринку. Інформація як особливий суспільний ресурс. Види об'єктів інтелектуальної власності. Сучасні інформаційні технології і програмні продукти. Характеристика об'єктів промислової власності: винаходів, промислових зразків, корисних моделей, товарних знаків і знаків обслуговування, зазначення місця походження товару, способів захисту від недобросовісної конкуренції. Об'єкти, що охороняються авторським та суміжними правами. Інші нетрадиційні нематеріальні ресурси підприємства (ноу-хау, раціоналізаторські пропозиції, гудвіл). Поняття та елементний склад нематеріальних активів. Форми правового захисту різних об'єктів інтелектуальної власності. Патенти на право користування об'єктами промислової властивості. Ліцензійна угода. Ліцензії та їхні види. Способи розрахунків за ліцензію. Підходи до визначення вартості окремих об'єктів інтелектуальної власності. Визначення	Л – 2 СР - 5	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань.

норм і сум амортизації нематеріальних активів.		
Тема 7. Персонал та продуктивність праці Тлумачення економічних термінів: трудові ресурси, кадри, персонал, трудовий потенціал. Категорії персоналу підприємств (керівники, спеціалісти, службовці, робітники). Поділ персоналу за професіями, спеціальностями і кваліфікацією. Виокремлення і характеристика робітників за рівнем кваліфікації. Види структур персоналу підприємства. Чинники, які мають враховуватися у процесі розрахунків необхідної чисельності персоналу підприємства. Методи розрахунку чисельності окремих категорій робітників виробничих підприємств. Штатний розклад підприємства. Продуктивність праці як економічна категорія. Різноманітність підходів до визначення та методи розрахунку продуктивності праці на підприємствах виробничої сфери. Показники рівня продуктивності праці. Зовнішні та внутрішні чинники зростання продуктивності праці.	Л - 1 ПЗ - 1 СР - 4	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач.
Тема 8. Мотивація та оплата праці Поняття системи мотивації праці. Концептуальні характеристики моделей мотивації трудової діяльності, що ґрунтуються на теоріях справедливості, очікування та потреб. Вимоги щодо формування системи мотивації праці на рівні підприємства. Класифікація методів мотивації. Фундаментальні принципи й алгоритми регулювання поведінки працівників. Поняття оплати праці. Основна заробітна плата і додаткова оплата праці. Основні функції заробітної плати та їх реалізація. Державна політика оплати праці. Механізм державного регулювання оплати праці та соціального захисту. Політика оплати праці підприємств, організацій та інших первинних суб'єктів господарювання. Договірне регулювання оплати праці. Регулювання оплати праці на основі колективного договору. Тарифно-посадова система оплати праці, її основні елементи. Форми заробітної плати, що базуються на тарифній системі, умови їх використання. Основні системи оплати праці у рамках відрядної та погодинної форм оплати праці. Сучасні тенденції у застосуванні форм заробітної плати. Колективні форми організації та оплати праці. Безтарифна форма оплати праці, її переваги. Фактори, що визначають величину заробітної плати при даній системі. Підходи до їхнього встановлення. Сутність і стимулююча роль участі працівників	Л - 2 ПЗ - 1 СР - 4	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач. 4. Розв'язання практичної задачі за індивідуальним варіантом.

підприємства в його прибутках. Системи участі працівників у прибутках за результатами сукупної діяльності і на основі відносин власності. Характеристика та ефективність окремих систем участі персоналу у прибутках.		
Модуль 2. Витрати й ціни на продукцію підприємства, його фінансово-економічні результати та ефективність інвестиційної діяльності		
Тема 9. Витрати та ціни на продукцію. Поточні витрати (собівартість продукції) як комплексний економічний показник. Сутність та значення показника «собівартість продукції». Відповідність між дійсними витратами підприємства на виробництво та реалізацію продукції та її собівартістю. Зміст і методика обчислення кошторису виробництва. Розрахунки кошторису виробництва за окремими економічними елементами. Собівартість валової, товарної і реалізованої продукції. Витрати на одиницю обсягу товарної продукції. Калькулювання та його місце в економічних розрахунках. Об'єкти калькулювання і калькуляційні одиниці. Типова номенклатура калькуляційних статей витрат промислового підприємства. Методика обчислення окремих статей калькуляції. Класифікація витрат на виробництво за окремими ознаками: за ступенем однорідності; за способом віднесення на собівартість продукції; за ознакою залежності від обсягу виробництва. Способи розподілу непрямих витрат. Види собівартості продукції. Аналітичні аспекти співвідношення змінних та постійних витрат. Критичний обсяг виробництва продукції («точка беззбитковості»), графічний та аналітичний методи його визначення. Зміна критичного обсягу виробництва продукції під впливом окремих чинників. Поняття, роль і функції ціни у ринковій економіці. Види цін (тарифів) і сфери їх застосування. Методи встановлення ціни. Система знижок і доплат до базової ціни. Граничні ціни на окремі види продукції.	Л - 4 ПЗ - 2 СР - 9	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач. 4. Розв'язання практичної задачі за індивідуальним варіантом. 5. Виконання індивідуального розрахункового завдання.
Тема 10. Фінансово-економічні результати та ефективність діяльності. Напрями діяльності підприємства з формування та раціонального використання фінансових коштів. Класифікація джерел фінансування. Фінансовий план підприємства. Прибуток і дохід як основні показники фінансових результатів діяльності підприємства. Види прибутку. Джерела формування прибутку і	Л - 2 ПЗ - 2 СР - 5	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач.

доходу підприємства. Валовий, чистий та реінвестований прибуток. Маржинальний дохід. Визначення суми прибутку до оподаткування. Напрямки використання чистого прибутку підприємства. Рентабельність як відносний показник ефективності роботи підприємства. Методика обчислення рентабельності: виробничих фондів; сукупних активів; власного (акціонерного) капіталу. Рентабельність обсягу товарної продукції (продажу) та окремих виробів. Динаміка та шляхи підвищення рентабельності на підприємствах. Оцінка фінансово-економічного стану підприємства: групи показників для оцінки прибутковості, ліквідності, оборотності, стабільності та ділової активності, методи їх обчислення. Економічний ефект, диференціал (фінансовий леверидж) і коефіцієнт плеча фінансового важеля. Економічна сутність і загальний методологічний підхід до вимірювання ефективності виробництва, господарської діяльності підприємства. Змістова характеристика видів ефективності: за наслідками; за місцем отримання ефекту; за ступенем збільшення ефекту; за метою визначення. Критерії та показники ефективності виробництва. Чинники підвищення ефективності виробництва.		
Тема 11. Інвестиційні ресурси підприємства Сутнісна характеристика інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій підприємства. Внутрішні та зовнішні джерела інвестування. Різновиди та структура капітальних вкладень, тенденції її зміни у часі. Визначення необхідного обсягу і джерел фінансування виробничих інвестицій. Роль фінансових інвестицій у становленні та розвитку ринкових відносин. Види цінних паперів, порядок їх випуску, обігу і використання. Загальні положення методології визначення ефективності виробничих і фінансових інвестицій. Методика оцінки ефективності виробничих інвестицій з урахуванням грошових потоків, ставки дисконту (капіталізації), господарського ризику та інфляції. Показники оцінки ефективності виробничих інвестицій: чистий приведений дохід, індекс дохідності, період окупності, внутрішня норма дохідності. Методика їх застосування. Чинники підвищення ефективності використання капітальних вкладень і фінансових інвестицій.	Л - 4 ПЗ - 2 СР - 6	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань. 3. Розв'язання практичних задач. 4. Розв'язання практичної задачі за індивідуальним варіантом.
Тема 12. Виробнича потужність (ВП) підприємства	Л – 2 СР - 5	1. Опрацювати теоретичний матеріал.

Сутність та одиниці виміру ВП. Види ВП. Вхідна, вихідна та середньорічна ВП підприємства. Їх визначення. Поняття вузького місця у виробництві. Фактори, які визначають ВП. Методика визначення ВП підприємства. Розрахунок ВП провідного цеху, дільниці, групи технологічного устаткування з виготовлення однорідної продукції. Технологічна спроможність (потужність) решти виробничих ланок підприємства. Розрахунок та порівняння коефіцієнтів сумісності. Послідовність розрахунку ВП в умовах серійного, дрібносерійного та одиничного виробництва. Проектування заходів щодо розширення «вузьких місць» згідно з коефіцієнтом виробничої потужності провідної групи устаткування. Виробнича потужність складальної дільниці (цеху). Побудова діаграми потужності підприємства. Показники рівня використання ВП підприємства. Обґрунтування планових обсягів випуску продукції виробничою потужністю. Послідовність дій при оптимізації виробничої програми та потужності підприємства.		2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань.
Тема 13. Якість і конкурентоспроможність продукції Поняття, функції і принципи маркетингової діяльності. Виробнича, продуктова та комерційна концепції маркетингу. Стратегія і тактика маркетингу підприємства. Оцінка маркетингового потенціалу фірми. Особливості визначення ринкового попиту на окремі види продукції (послуг). Якість продукції як економічна категорія. Технічний рівень продукції. Система одиничних та загальних показників якості продукції, їхня характеристика. Методи оцінки якості продукції. Сутнісна характеристика стандартизації продукції, її складові елементи і принципи здійснення. Застосовувані в Україні стандарти і технічні умови. Сучасні напрями удосконалення стандартизації виробів. Поняття та економічне значення сертифікації продукції. Обов'язкова і добровільна сертифікація виробів в Україні. Міжнародні системи сертифікації та національні системи якості. Формування систем якості на підприємствах України. Економічна ефективність стандартизації та сертифікації продукції. Функції та організація роботи Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації (Держстандарту України). Державний нагляд за дотриманням вимог стандартів територіальними органами Держстандарту центрами стандартизації, метрології та сертифікації. Об'єкти державного нагляду.	Л – 2 СР - 6	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань.

Матеріальна відповідальність за порушення вимог стандартів. Внутрішньовиробничий технічний контроль якості. Об'єкти технічного контролю на вході та виході виробничої системи, упродовж технологічного процесу виготовлення продукції. Основні види технічного контролю якості на підприємствах України, їх ефективність. Поняття і методи визначення рівня конкурентоспроможності продукції вітчизняних підприємств на ринку. Значення зростання рівня конкурентоспроможної продукції для підприємства. Технічні, організаційні та соціальні шляхи підвищення якості та конкурентоспроможності продукції підприємств.		
Тема 14. Економічна безпека та антикризова діяльність підприємства Багатоаспектне тлумачення економічної безпеки різнорівневих суб'єктів господарювання. Об'єктові види економічної безпеки за типами суб'єктів, сферами життєдіяльності та конкретними предметами. Способи оцінки економічної безпеки підприємства та інших суб'єктів господарювання. Можливі загрози для економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Збитки від зниження рівня економічної безпеки окремо взятого і певної сукупності підприємств. Основні ознаки достатнього рівня економічної безпеки підприємства за умов ринкової системи господарювання. Зниження до критичної межі рівня економічної безпеки як основна причина настання кризового стану підприємства. Поняття економічної кризи підприємства. Легка, важка і катастрофічна економічна криза; основні причини та наслідки. Фази реакції керівництва фірми на настання економічної кризи: шоку, оборонного відступу, визнання кризи, адаптації і зміни поведінки. Розробка програми виходу з економічної кризи. Основні групи чинників, що формують належний рівень економічної безпеки підприємства (безпосередні чинники виробництва, стабільний попит на продукцію, надійність постачальників, зовнішня конкуренція, державне економічне регулювання діяльності підприємства, надійний захист комерційної таємниці, компетентність керівництва фірми). Розробка власної довгострокової стратегії формування високого рівня економічної безпеки фірми. Необхідні заходи і ресурси для реалізації стратегії досягнення належної економічної безпеки господарюючого суб'єкта. Об'єктивна необхідність формування та реалізації національної програми антикризового	Л – 2 СР – 5	1. Опрацювати теоретичний матеріал. 2. Дати відповіді на питання для самоконтролю знань.

господарювання як важлива складова економічної безпеки вітчизняних підприємств та організацій. Змістова характеристика державної програми антикризового господарювання. Форми та ефективність реалізації програми антикризового господарювання.		
---	--	--

*Л – лекція, СЗ – семінарське заняття, ПЗ – практичне заняття, СР – самостійна робота здобувача

5. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, перевірка виконання індивідуальних розрахункових завдань, тестовий контроль.

Форма підсумкового контролю: екзамен.

По поточному контролю здобувач має можливість отримати бали за активність на лекційних та практичних заняттях, виявлення рівня підготовки здобувачів із зазначеної теми під час опитування, участі в лекційних дискусіях, тестування, підготовки доповіді-презентації та індивідуальних завдань.

Здобувач має можливість отримати додаткові заохочувальні бали за: виступ з доповіддю на секційному засіданні науково-практичної конференції, публікацію статей, тез за тематикою дисципліни, участь у предметній олімпіаді з економіки підприємства, участь у наукових гуртках, та за проходження сертифікатних програм, майстер-класів, семінарів, тренінгів.

Результати навчання, набуті шляхом неформальної, інформальної освіти зараховуються відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Центральнотехнічному національному технічному університеті.

Контроль на лекційних та практичних заняттях передбачає оцінювання: рівня знань, продемонстрованих: під час виступів з доповідями-презентаціями; за підсумками написання есе, виконання індивідуальних завдань, складання тестів; за результатами поточного опитування, розв'язання розрахункових практичних задач.

Критеріями оцінки є:

а) при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, вміння роботи порівняння, висновки;

б) при написанні есе:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічна послідовність, вміння формулювати висновки;
- самостійність виконання завдання;
- дотриманням вимог щодо оформлення письмової роботи;

в) при виконанні розрахункових завдань:

- правильність і своєчасність їх виконання;
- розуміння здобувачем застосовуваних методичних підходів, їх мети і логіки при проведенні необхідних розрахунків та аналізу;
- широта використаних наукових джерел;
- активність роботи у команді;
- здатність надавати дієві рекомендації щодо вирішення проблем іншим здобувачам, дискутувати з ними;

– дотриманням вимог щодо оформлення розрахункової роботи.

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння здобувачем базового програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни, уміння вирішувати практичні завдання тощо.

Підсумковий (модульний) контроль проводиться за білетами, які включають блоки теоретичних тестових питань і практичних завдань за темами курсу, що дає можливість викладачу об'єктивно оцінити знання здобувача у повному обсязі.

Остаточна оцінка за курс розраховується відповідно до табл. 1:

Таблиця 1 – Схема нарахування балів здобувачу за виконання окремих видів робіт

Види робіт	Максимальна кількість балів за один вид робіт	Орієнтовна кількість робіт, необхідних для одержання здобувачем максимальної кількості балів протягом семестру	Максимальна кількість балів, яку можливо отримати протягом семестру за видом роботи	В тому числі розподіл максимальної кількості балів за модульними контролями	
				I	II
Розв'язання практичних задач	1,5	8	12	6	6
Розв'язання практичних задач за індивідуальним варіантом	1,5	8	12	6	6
Поточне опитування	1,5	8	12	6	6
Доповідь-презентація, есе	4	1	4	4	-
Тестове опитування	10	2	20	10	10
Всього			60	32	28
Екзамен			40		
Всього			100		

Максимальний бал за участь в поточному опитуванні (максимальний бал – 1,5), доповідь-презентація, есе (максимальний бал – 4) на практичних заняттях здобувач отримує за:

- повний, розгорнутий, вичерпний виклад змісту поставленого питання або проблеми;
- повний перелік необхідних для розкриття змісту питання економічних категорій та законів;
- виявлення творчих здібностей у розумінні, викладенні й використанні навчально-програмного матеріалу;
- здатність здійснювати порівняльний аналіз різних концепцій і підходів та самостійно робити логічні висновки й узагальнення;
- демонстрацію здатності висловлювати та аргументувати власне ставлення до альтернативних поглядів на дане питання;

- використання актуальних фактичних та статистичних даних, що підтверджують тези відповіді на питання;
 - знання необхідних положень законів і нормативних матеріалів України з обов'язковим посиланням на них під час розкриття питань, які того потребують;
 - засвоєння питань програми курсу відповідно до основної та додаткової літератури.
- Оцінка знижується на 0,5 бал, якщо не виконано дві вимоги до відповіді на вищий бал.

За неготовність до заняття здобувач отримує 0 балів.

При виконанні тестування здобувач виконує тест з тем відповідного модулю, який складається з 20 тестових питань, кожне з яких оцінюються в 0,5 бали кожне.

При розв'язуванні практичних задач здобувач може отримати:

1,5 бали – якщо практичне завдання розв'язано самостійно і вірно;

1 бал – якщо в практичному завданні допущено незначні помилки;

0,5 балів – якщо завдання розв'язано вірно не менше, ніж на 50% від загального обсягу;

0 балів – якщо завдання розв'язано вірно менше половини обсягу завдання або якщо завдання не виконано чи виконано невірно.

Впродовж семестру здобувач може отримати максимум 100 балів, в тому числі за перший модульний контроль – 32 бали, за другий рубіжний контроль – 28 балів.

Кількість балів, одержаних здобувачем вищої освіти з навчальної дисципліни за 100-бальною шкалою переводиться в оцінку за шкалою ЄКТС і національною шкалою («Відмінно», «Добре», «Задовільно», «Незадовільно»).

Для переводу підсумкової оцінки за вивчення навчальної дисципліни, вираженої у балах, у семестрову оцінку за національною шкалою та в залікову оцінку за шкалою ЄКТС використовується шкала (табл. 2).

Таблиця 2 – Шкала оцінювання: ЄКТС, національна та ЦНТУ

Оцінка за шкалою ЄКТС	Визначення	Оцінка	
		За національною системою	За системою ЦНТУ
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)	90-100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)	82-89
C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок		74-81
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)	64-73
E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		60-63
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як скласти повторно	2 (незадовільно)	35-59
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота		1-34

Рівень знань здобувачів вищої освіти за національною шкалою відповідає таким критеріям:

- «відмінно» – здобувач вищої освіти досконало засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, основні положення наукових першоджерел та рекомендованої літератури, логічно мислить і будує відповіді, вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок;

– «добре» – здобувач вищої освіти добре засвоїв теоретичний матеріал, аргументовано викладає його, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного матеріалу;

– «задовільно» – здобувач вищої освіти, в основному, володіє теоретичними знаннями з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але непереконливо відповідає, додаткові питання викликають невпевненість або відсутність стабільних знань; відповідаючи на запитання практичного характеру, виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю;

– «незадовільно» – здобувач вищої освіти не опанував навчальний матеріал дисципліни, не знає наукових фактів, визначень, майже не орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, наукове мислення відсутнє, практичні навички не сформовані.

6. Рекомендовані джерела інформації:

Основні:

1. Азарова, А.О., Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства. Практикум: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2016. 215 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. К.: Кондор Видавництво, 2016. 378 с.
3. Горбач Л.М. Економіка підприємства: навч. посіб. К.: Вид. дім «Кондор», 2024. 620 с.
4. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В., Економіка підприємства. Видання 2-ге: перероблене та доповнене. К.: ЦНЛ, 2020. 304 с.
5. Дмитрієв І.А., Близнюк А.О., Поясник Г.В., Шершенюк О.М. Економіка виробництва. Навчальний посібник для практичних занять. Харків: ХНАДУ, 2017. 282 с.
6. Економіка і бізнес: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. Суми: Університетська книга, 2021. 316 с.
7. Економіка підприємства: навч. посіб./ І.М. Посохов та ін. Харків: НТУ «ХП», 2016. 380 с.
8. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.І. Лисак, Л.О. Андрєєва, Л.О. Болтянська. Мелітополь: Люкс, 2020. 272 с.
9. Економіка підприємства: навч. посіб. / уклад.: Н.В. Романченко, Т.В. Кожемякіна, К.В. Пічик. Київ: НаУКМА, 2018. 304 с.
10. Економіка підприємництва: підручник / за ред. д.е.н. проф. Л. В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О., 2020. 708 с.
11. Економіка підприємства: підручник / за заг. ред. О.С. Іванілова. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 728 с.
12. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д.е.н., проф. Ковальської Л.Л. та проф. Кривов'язюка І.В. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2024. 700 с.
13. Економіка підприємства [Текст]: підручник / за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 768 с.
14. Захарченко В.І., Балахонова О.В., Меркулов М.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. К.: Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2024. 300 с.
15. Іванілов А. Економіка підприємства. К.: ЦУЛ, 2019. 728 с.
16. Карпенко Ю.В., Бенях В.В. Економіка підприємства: практикум: навч. посіб. Полтава: ПУЕТ, 2017. 412 с.
17. Кузьмин, В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник / В.М. Кузьмин. 2-е вид, перероб. та доп. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2016. 195 с.
18. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практикум. Навч. посібник. К.: Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2025. 208 с.

19. Міщенко Н.Г. Економіка підприємства: теорія і практикум. Навч. посібник. К.: Вид-во ПП «Магнолія 2006», 2024. 688 с.
20. Могилевська О.Ю., Уфімцева Т.М., Слободяник А.М. Економіка підприємства. Теорія і практика: навч. посіб. Київ: Вид-во КиМУ, 2017. 295 с.
21. Череп А.В., Герасимова В.О. Економіка підприємств: навчальний посібник. К.: Кондор, 2023. 196 с.
22. Яркіна Н.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / Н.М. Яркіна. Вид. 2-ге, перероб. і доп. К.: Ліра-К, 2022. 596 с.

Додаткові:

1. Балабанова Л.В., Сардак О.В. Управління персоналом: підручник. К.: ЦУЛ, 2019. 468 с.
2. Більовська О.О., Майстро Р.Г. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. Вісник НТУ «ХП». Економічні науки. 2023. №2. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/a446ba22-d608-4a23-9133-69d895e83fe8/content>.
3. Галушак М.П., Гевко І.Б. Організація виробництва в прикладах і задачах. Навч. пос. К.: Кондор, 2024. 214 с.
4. Журило І.В., Хіміч Ю.А. Стратегічне управління конкурентоспроможністю підприємства електромонтажних послуг. Центральнотульчинський науковий вісник. Економічні науки. Вип. 8(41). Кропивницький: ЦНТУ, 2022. С. 113-128. [http://economics.kntu.kr.ua/archive/8\(41\)/41_Zhurylo.html](http://economics.kntu.kr.ua/archive/8(41)/41_Zhurylo.html).
5. Журило І.В. Управління ефективністю продуктивних інновацій у машинобудівній галузі. Центральнотульчинський науковий вісник. Економічні науки. Вип. 4(37). Кропивницький: ЦНТУ, 2020. С. 189-202. [https://economics.kntu.kr.ua/pdf/4\(37\)/19.pdf](https://economics.kntu.kr.ua/pdf/4(37)/19.pdf).
6. Маркетинг : навч. посіб. / Н. Іванечко, Т. Борисова, Ю. Процишин [та ін.] ; за ред. Н. Р. Іванечко. Тернопіль : ЗУНУ, 2021. 180 с.
7. Нова світова економіка: менеджмент, технології, стратегії: навчальний посібник / Т.О. Зінчук, Н.М. Куцмус, О.А. Прокопчук, В.Є. Данкевич [та ін.]; за ред. Т.О. Зінчук, Н.М. Куцмус. К.: Центр учбової літератури, 2022. 372 с.
8. Новітні технології управління персоналом: навч. посіб. / І.М. Сочинська-Сибірцева, О.В. Сторожук, А.О. Доренська; М-во освіти і науки України, Центральнотульчин. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2023. 278 с. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/items/3155968d-978e-49d3-bc2c-ec3d13abeec5>.
9. Орлова К.Є. Управління бізнесом: підручник [Електронне видання]. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка», 2019. 319 с.
10. Основи економічної грамотності та підприємництва: навчальний посібник /Алексеева С.В., Базиль Л.О., Байдулін В.Б., Гриценко І.А., Єршова Л.М., Закатнов Д.О., Орлов В.Ф., Сохацька Г.В. Житомир: «Полісся», 2021. 248 с.
11. Основи підприємництва: Підручник / Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир: ЖДТУ, 2019. 493 с.
12. Основи підприємницької діяльності: підручник / В.М. Марченко, С.О. Тульчинська, І.В. Макалюк [та ін.]; КПІ ім. Ігоря Сікорського / за редакцією д.е.н., проф. В.М. Марченко. Електронні тестові дані Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с.
13. Підприємництво та основи бізнесу. Практикум: Навчальний посібник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Т.П. Остапчук. Житомир: Житомирська політехніка, 2023. 280 с.
14. Семикіна М.В. Професійний розвиток персоналу підприємств в системі мотиваційного менеджменту: колект. монографія; Центральнотульчин. нац. техн. ун-т. Кропивницький: Лисенко В. Ф., 2021. 439 с.
15. Синиціна Ю.П., Шпортко Г.Ю. Дослідження елементів сучасної системи управління персоналом: монографія. Дніпро : Поліграфцентр «Формат», 2022. 116 с.

16. Сментина Н.В., Фіалковська А.А., Особливості державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану. Ефективна економіка. 2024. №4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/3499/3534>.
17. Співак С.М. Менеджмент конкурентоспроможності підприємств: теорія, методика, практика: монографія. Тернопіл. нац. техн. ун-т ім. Івана Пулюя. Тернопіль: Паляниця В. А., 2020. 403 с.
18. Сумець О.М. Стратегічний менеджмент: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків: ХНУВС, 2021. 208 с.
19. Сучасні тренди економічного розвитку (Досвід ЄС та практика України). Підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ВТД «Університетська книга». 2021.
20. Сучасні форми конкурентної взаємодії суб'єктів господарювання: монографія / за заг. ред. Ж.В. Поплавської. Львів: ТОВ «Галицька видавнича спілка», 2019. 201 с.
21. Шевченко Л. С. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. посіб. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2019. 155 с.
22. Ярошевич Н.Б., Берлінг Р.З., Гавриляк А.С. Підприємництво і менеджмент. Львів: Новий Світ-2000, 2022. 408 с.
23. HR-менеджмент: навч. посіб. / І.М. Сочинська-Сибірцева, А.О. Доренська, Т.В. Тушевська; М-во освіти і науки України, Центральноукраїн. нац. техн. ун-т. Кропивницький: ЦНТУ, 2022. 278 с.

Законодавчі та нормативні документи:

1. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 № 2210-III // Відомості Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14#Text>.
2. Закон України «Про особливості регулювання діяльності юридичних осіб окремих організаційно-правових форм у перехідний період та об'єднань юридичних осіб» від 09.01.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4196-20#Text>.
3. Кодекс законів про працю України. Кодекс від 10.12.1971 №322-VIII (чинна редакція). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/KD0001>.
4. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 №2755-VI (чинна редакція). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
5. Про підприємництво. Закон від 07.02.1991 № 698-XII (Поточна редакція). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T069800>.
6. Цивільний кодекс України: Кодекс від 16.01.2003 №435-IV (чинна редакція). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T030435>.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: www.ier.kiev.ua.
2. Державна служба статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Регіони України: статистичний щорічник. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Статистична звітність емітентів України. URL: www.smida.gov.ua/db/emitent.
5. Інформаційні ресурси бібліотек:
 - Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
 - Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>
 - Бібліотека ХНТУСГ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>
 - Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>
 - Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>
6. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
7. Періодичні видання (журнали, тижневики):
 - Актуальні проблеми економіки: <http://eco-science.net/Arhive.html>.
 - Бізнес Інформ. URL: www.business-inform.net.
 - Економіка України. URL: <https://journals.ua/business/ekonomika-ukrainy-ukrainskiy>.
 - Економіка, фінанси, право: <http://efp.in.ua/en>.

- Економічний Часопис XXI. URL: <http://soskin.info/ea/avtory.html>.
 - Фінанси України. URL: <https://finukr.org.ua/>.
8. Сайти державних органів влади:
- Верховної Ради України: www.rada.gov.ua.
 - Державної податкової адміністрації України: www.sta.gov.ua.
 - Кабінету Міністрів України: www.kmu.gov.ua.
 - Державної митної служба України: www.customs.gov.ua.
9. Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>.